

Fig. 1. Hansted. Ydre, set fra Sydvest.

V. H. 1935

HANSTED KIRKE

HILLERSLEV HERRED

Til Kirken, der er *Anneks* til Ræer, havde Kongen o. 1630 og 1666¹ Jus patronatus, men 11. Nov. 1720 blev den med Reservation af Jus vocandi tilskødet Justitsraad Pageisen paa Nørtorup² og var siden i Privateje (sml. Klokke S. 237). Den overgik til Selveje 1. Jan. 1914.

Ifølge Traditionen skal Kirken tidligere have heddet Handske Kirke, da Hanstholm i gamle Dage benævntes Handske-Holm, »og skal have faaet sit Navn af en Handske, som blev funden paa den Sted, hvor Handsted Kirke staar, da samme Handske skal være bleven borte for en Jomfru paa Havet, da Havet paa de Tider gik rundt om Hansted Holm«³.

Det sandflugthærgede Sogn er det vestligste af de tre paa Hanstholmen, og Kirkebyen ligger højt paa Klinten, hvor Fyrtaarnet nu er rejst tæt Syd for Kirken. Kirkegaarden, hvorfra der er Udsigt over Vesterhavet, hegned af Jorddiger, paa Forsiden sat med »Havsten«, mest Flint. Ved en Indkørsel i Østdiget staar Granitstolper med groft og uregelmæssigt profilerede Hoveder. Sydvestligt paa Kirkegaarden ligger en stor Oldtidshøj, paa hvis brede Top Klokkehuset tidligere var rejst⁴.

Bygningen har Kor og Skib fra romansk Tid, Klokkegalge ved Østgavlen og Vaabenhus foran Norddøren. Orienteringen har en Smule Misvisning til Syd.

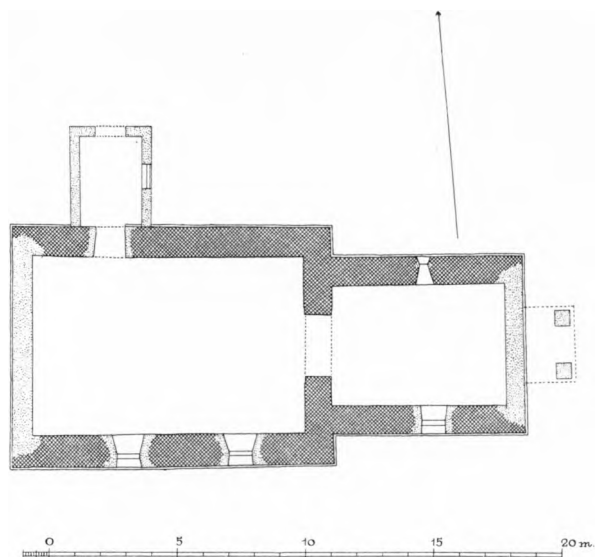

Fig. 2. Hansted Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. Schultz 1936.

Den romanske *Granitkvaderkirke*, Kor og Skib, har en nu næsten helt jord-dækket Skraakantsokkel, hvorover Murhøjden er 4,08 m. Af de oprindelige Vinduer er kun bevaret Korets nordre, med retvinklet Monolit-Overligger og -Saalbænk (H. 123 cm, Br. 57, over Soklen 190; indre H. 145, Br. 75,5); det Indre af Skibets nordøstre Vindue spores under Vægpuksen. Den retvinklede Norddørs Indfatning er overpuddet, og ethvert Spor af Syddøren er forsvundet ved Kvaderklædningens Omsætning. Paa Syddørens Plads sidder en Kvader, 32 x 90 cm, hvori der er indhugget et i Underkanten aabent Buesegment-Felt, indrammet af en svag Rundstav (Fig. 3); det ligner Toppen af et Tympanon, men da den ene Buefod ikke er hugget færdig, er Fordybningen næppe andet end et usædvanlig kraftigt Stenhuggerfelt. Paa en anden Kvader, 46 x 58 cm, ligeledes i Sydmuren, er indristet et enmastet Skib (Fig. 4); til Mastetoppen er der ikke blevet Plads, og det er uvist, om de to Skraaliner antyder Sejl eller Tove; nederst i samme Kvader er indhugget et lille Firkantfelt. Lignende Stenhuggerfelter forekommer ogsaa andetsteds paa Murene: et ret stort paa Korets Sydside, et kraftigt, 4 cm dybt paa Skibets Nordside og fire paa Vestsiden, af hvilke to er kamtakke og et større, ret fladt og uregelmæssigt rundt.

I det *Indre* har den lille, velformede Triumfbue Kragsten med en Skraakant under Rundstavprofil (se S. 216 Fig. 1); Østenderne er glatte. Væggene er nu stærkt pudset, over Loftet ses der i Resterne af den nedbrudte Triumfgavl talrige Flintknoide.

Den fattige Kirkes Tilstand har gentagne Gange krævet offentlig Hjælp.

17. Juli 1589 udgik aabent Brev om, at Fru Karen Gyldenstjerne, Niels Lykkes Enke, maatte oppebære Afgiften af Kronens Korntiende af Bedsted, Ræer, Hansted og Visby Sogne til Istandsættelse af Kirken, der var meget bygfældig og kun havde ringe Indkomst, hvorfor hun havde tilbudt at gøre den i Stand, hvis hun maatte faa nogen Hjælp dertil⁵. 1603 maatte Kronens Kirker i Ty yde Tilskud (se S. 223 f.). 24. Maj 1649 fik Tyholms Provsti Ordre til at yde 100 Rdl. af Provstiets andre Kirker, da Hansted Kirke ej ved egne Midler var i Stand til at raade Bod paa sin Brøstfældighed⁶. Ifølge Regnskabet 1617 var der Blytag paa Kirkens Sydside, men 1618 og 1622 er der Tale om Tagsten, 1650 om Tagsten og Murankre. 1647 opmurede Niels Michelsen, Murmester i Tisted, et Stykke Mur paa Nordsiden, 1699 traf Biskop Jens Bircherod Aftale om Reparation af Kirken, da han »formedelst den giennemtrængende Vind fra hine brudne Lofte og Tage« næppe kunde forrette Guds-tjenesten⁷. 1718 blev Kirkens nørre Side med fire Jernankre forsynet, og Murene skælnet og sømmet (o: fuget)⁸.

Ændringer og Tilføjelser. De nuværende Tilbygninger, *Vaabenhuset* foran Norddøren og *Klokkepillerne* ved Østgavlen, er fra 1800'erne, af smaa Mursten. 1614 købtes Tømmer og Sten til et »Klouns« (Kluns o: Klokkehus); en Tømmermand arbejdede derpaa i 19 Dage; 1665 fornyedes det, og 1687 oprejstes Klokkehuset, som laa paa Jorden, af ny (sml. S. 233).

Fra 1800'erne stammer Kirkens rundbuede Sydvinduer med Træ-Karme; begge Gavle er helt ommurede; paa Vestgavlen læses i smaa Jernankre Aarstallet 1862, medens Korgavlen er fornyet i de seneste Aar. De talrige Kvadre, der ligger som Fortov omkring hele Kirken, stammer sikkert fra de ældre Gavle.

Bygningen staar med blanke Kvadre og Hvidkalkning omkring Vinduerne, under Tagskægget og paa alle Murstensdele. De nye Tagværker er teglhængte, Gavlkamme og Klokkegalge skifertækte. I det Indre har Kor og Skib Bjælkeloft.

INVENTAR

Alterbord, romansk, sat af Granitkvadre og med skraakantprofileret Monolitplade, o. 90 cm fra Østvæggen; i Østsiden en o. 50 cm høj og o. 25 cm bred Niche. Bordet er nu næsten skjult af Panel fra 1850'erne med Malerier: Rafaels Engle, sikkert af samme Haand som Alterbilledet.

†*Alterklæde*, af Lærred, nævnt 1700. 1718 var det af rødt Plyds med Guldbræmme (Rgsk.).

Altartavle fra o. 1590 af lutheransk Fløjtype, nu uden Predella og med Topstykke fra 1850'erne; i Midtskabets Hjørner staar slanke, korintiske Ung-Renaissancesøjler paa høje Postamenter (sml. f. Eks. Hunstrup Altartavle) og

E. M. 1936

Fig. 3. Hansted. Kvader med paabegyndt Bueslag eller Stenhuggerfelt (S. 234).

E. M. 1936

Fig. 4. Hansted. Kvader med indhugget Skib og Stenhuggerfelt (S. 234).

med en Skede af Akantusblade. Skabets Bagklædning dækkes af et Maleri paa Lærred: Korsfæstelsesgruppe, signeret H. I. Wørmer 1855. I Fløjene moderne Skriftsteder; alle gamle Farver afætsede. Tavlen stammer sikkert fra Sjørrind Kirke (Hundborg Hrd.), hvis Altertavle blev fornyet 1640; thi i Kirkeregnskabet for 1650 nævnes som Udgift: Vognleje efter en Altertavle i Sjørrind.

Dionysiusshoved (Fig. 5). Paa Korbuens Nordvange er ophængt et smukt skaaret Mandshoved fra Tiden o. 1500, 28 cm højt, med afskaaret Isse, altsaa sikkert Rest af en Figur, der har forestillet den franske Helgen Dionysius, som afbildes med sin egen Pandeskal i Haanden.

†*Mariafigur*, »smuk, udskaaren i Egetræ« (M.-Petersen) laa 1875 paa Kirke-loftet.

Altersølv. *Kalk* 1862, 19,5 cm høj, med buklet Fod, balusteragtigt Skaft, stor, rund, midtrygget Knop og højt, udsvajet Bæger. Paa Foden graveret »Hansted 1862«; stemplet: Frost. *Disk*, hvorpaa graveret »Hansted 1879« og stemplet: Brinch Thisted. 1687 blev †*Kalken*, som var i Stykker, omgjort og forbedret og †*Disk*en helt fornyet, saaledes at de ialt vejede 19½ Lod. Arbejdet udførtes af Guldsmid Ludvig Lemcke⁹ (Rgsk.).

Alterstager, af middelalderlig Type, 22,8 cm høje, svarende til den nye Stage i Ræer (S. 226); Lyseskaalene sikkert oprindelige.

†*Messehagel*, brun med Atlaskes Kors skænkede 1687 (Rgsk.).

Font (Fig. 6), romansk, af Granit, af vanlig Tybo-Type; men Kummen, 71 cm i Tvm., er paa den ene Side prydet med to reliefhugne, modvendte Løver, af hvilke den ene i Flaben har et Menneskehoved, den anden en Fod. Afløb midt i Bunden. Højde 93,5 cm.

Fad af Messing, glat, 57,5 cm i Tvm., nyere.

Prædikestol fra Renaissancetiden, men gennemgribende fornyet o. 1862. I de fire Fyldinger Malerier paa Pap efter Thorvaldsens Apostle, paa landskabelig Baggrund (bag Johannes Vesterhavskyst), af H. I. Wørmer 1863 og 1864.

C. A. J. 1932

Fig. 5. Hansted. Dionysiusshoved (S. 236).

M. M. 1905

Fig. 6. Hansted. Font (S. 236).

Stoleværket er nyt, som i Ræer. 1639 blev syv Karlestole gjort af ny og andre færdiget. 1664 fik en Tømmermand fra Vigsø 12 Daler for Kvindestolene at gøre paa ny og Karlestolene at færdige. 1703 fik Mads Pedersen i Saarup og Lauritz Christensen i Ræer Betaling for Snedker- og Tømrerarbejde, bl. a. tre Paneler med Spejle (o: Fyldinger) i, bag Kirkedøren, og to andre for Mands- og Kvindestolene ved Koret samt en ny †*Skrifestol*, med Spejle, til tre Personer, med Skammel for og højt Rygstykke bagtil (Rgsk.).

Degnestol fra o. 1600, med høj Ryg, der ligesom Forsiden har Renaissance-panel; nu paa halvandet Fag, men sikkert forkortet (sml. Ræer S. 228); 1614 nævnes, at Stolen færdiges (Rgsk.).

†*Dørfløj*. 1715 fik Mads Pedersen Snedker, Saarup, Betaling for en ny Kirkedør af dobbelte Fjæle (Rgsk.).

Pengeblok, af Eg, lille, med Jernbaand, omtrent som i Ræer (S. 228).

Pengetavle med Opstander, der har udsavede Ornamenten; sortmalet.

Kirkeskib, »Haabet, Hanstholm«, nyere.

Klokke 1793. Versaler mellem Akantusbladfriser med Perlestave: »Støbt af D. C. Herbst Hof Klokkestøber Kbhvn. 1793; Gud allene Æren«. Paa Klokkebrystet: »Bekostet Aar 1793 af Hansted Kirkes Eyer Jens Stadel til Ullerup paa Morsøe«. Tvm. 59 cm.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1594—1678, 1686—1720, div. Aar (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen 1875, C. A. Jensen 1920, M. Mackeprang og E. Moltke 1936. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938.

A. Thura: Aalborg Stift S. 447—50. — Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker IV. 1886. S. 139—41 (NM).

¹ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ² Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). ³ Thura S. 448 f. ⁴ Trap V (4de Udg.) S. 347. ⁵ Kane. Brevbøger 17. Juli 1589; sml. Gravsten i Rested (Hassing Hrd.). ⁶ Jyske Tegneiser 1649 fol. 105. ⁷ Bircherods Dagbøger (Molbechs Udg.) S. 366. ⁸ Forklaring over Kgl. Majst.s beholdne Kirker 1720 (RA). ⁹ Navnet utydeligt skrevet.

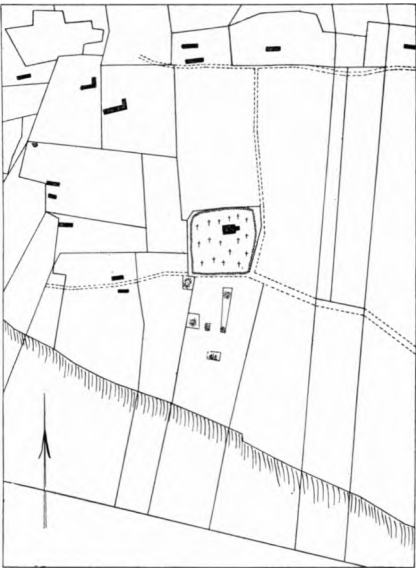

Fig. 7. Hansted 1804.